

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Suomen Tekstiili ja Muoti ry (STJM) on tekstiili-, vaate- ja muotialan yritysten elinkeino- ja työmarkkinapoliittinen edunvalvontajärjestö, jonka jäsenyritykset valmistavat ja / tai valmistuttavat muun muassa työvaatteita, kodintekstiilejä, sairaalatekstiilejä, teknisiä tekstiilejä, kuitukankaita, tekstiilikuituja ja suojat tuotteita.

Suomen Tekstiili ja Muoti ry ja sen jäsenyritykset huolehtivat osana suomalaista teollisuutta huoltovarmuuden ylläpidosta ja kehittämisestä sekä osallistuvat suomalaisen huoltovarmuusjärjestelmän toimintaan olemalla osa huoltovarmuusorganisaatioon kuuluvaa teollisuussektoria ja sen piirissä toimivaa tekstiili- ja varustetoimikuntaa.

Huoltovarmuuden ollessa osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden perustaa, tulee huoltovarmuuden kokonaisuudessa ottaa huomioon myös suomalainen tekstiiliteollisuus. Tekstiilit ovat kankaiden ohella paljon muutakin: hoitotekstiileistä suojamateriaaleihin.

Muuttunut toimintaympäristö on omiaan lisäämään kansallisen varautumisen merkitystä. Näin ollen kehotamme Suomen Tekstiili ja Muoti ry:n nimissä ottamaan suomalaiset tekstiilit ja tekstiilien tuottajat pysyväksi osaksi huoltovarmuutta.

STJM on osaltaan selvittänyt vuonna 2023 keinoja, joilla tekstiiliteollisuuden huoltovarmuutta voidaan parantaa julkisen sektorin ja yritysten yhteistyöllä. Selvityksen on julkaissut Pellervon Taloustutkimus (PTT raportti 284).

Covid-19-koronaviruspandemia aiheutti ennalta arvaamattoman tilanteen ja oppeja yllättävästä kriisistä tulee hyödyntää; kaikkiin yhteiskuntaan vaikuttaviin shokkeihin ja kriiseihin tulee olla valmius varautua. Tämä on mahdollista systemaattisella toiminnalla. Materiaalinen varautuminen tulee tehdä, mutta panostaen sen ohella myös tuotantoedellytyksiin, työvoiman saatavuuteen, osaamiseen ja tuotannonkehitykseen. Tuotantolinjoilla tulisi tuottaa, ei vain nojata tuotannonvaraus sopimuksiin. Aktiivinen toiminta pitää osaamisen ja kehittymisen yllä. Tämä on mahdollista esimerkiksi julkisten hankintojen osalta, niin että hankintakriteerejä kehitetään ottamaan huomioon huoltovarmuus yhtenä kriteerinä. Tätä varten huoltovarmuus kriittiset tuotteet

tulee tunnistaa ja niiden hankinnalle tulee asettaa vähimmäisosuus (%) julkisista hankinnoista. Tämä tulee tarkastaa ja arvioida erikseen.

Materiaalisessa varautumisessa on otettava huomioon henkeen ja terveyteen liittyvä varautuminen. Huomioon tulee ottaa esim. kemiallinen ympäristövahinko tai katastrofi, milloin vaikutukset edellyttävät mahdollisten väestölle tai julkisen toimijan henkilöstölle tarvittavien suojaruustusten nopeampaa uusimista (esim. suojamaskit, hanskat, suoja-ruuvut jne).

Normaaliolojen hankintavolyymit tällä hetkellä tekstiilituotteiden osalta eivät yllä riittävää tuotantokapasiteettia, milloin huoltovarmuuden ylläpitämiseksi tulisi myös muita tekstiilituotteita määrittellä huoltovarmuushankintojen piiriin, kuten julkisina hankintoina tehtävät äitiyspakkauksen tekstiili- ja vaatehankinnat.

Tekstiilituotteiden raaka-ainevarastojen riittävyys tulee myös varmistaa. Näemme, että on oltava riittävät puskurivarastot, joilla voidaan aloittaa lisätuotanto välittömästi kriisin toteutuessa.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Huoltovarmuusorganisaatiossa tekstiiliala on toiminut pitkään osana kriittiseksi teollisuudenalaksi määriteltyä kemianteollisuuden poolia. Vuonna 2019 Tekstiili- ja varustetoimikunta (TEVA) eriyttiin omaksi yksiköksi etenkin koronapandemiasta seuranneiden huoltovarmuuskysymysten myötä. Koronapandemian myötä suojavaatteiden, hengityssuojainten ja erilaisten tekstiilipohjaisten sairaalatarvikkeiden kysyntä kasvoi merkittävästi ja niiden hankinnassa ilmenneiden haasteiden myötä tekstiilituotteiden huoltovarmuuskriittinen luonne tunnistettiin aiempaa paremmin ja tekstiiliteollisuuden integroimisesta osaksi huoltovarmuustoimintaa tuli entistä tärkeämpää. Tekstiilit ovat tällä hetkellä huomioitu siis osana kemianteollisuutta, tekstiili ja varustetoimikuntana. Tekstiilit ja varusteet jäivät toissijaiseen asemaan ollessaan osa isoa teollisuutta.

STJM ehdottaa omaa itsenäistä poolia, johon kuuluisi edustus elinkeinoelämästä olennaisilta osin, ainakin sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä sisäministeriöstä. Tällä hetkellä toimikunnassa edustus on ainoastaan puolustusvoimien osalta, tekstiilejä ja muita huoltovarmuuskriittisiä valmisteita tuottavien yritysten ohella olisi olennaista huomioida STJM osana huoltovarmuutta tekstiilien ja materiaalien osalta. Tämä pooli tulisi sijoittaa STJM:n yhteyteen, jossa on myös laajemmin tekstiili ja suojavaatteen osaamista. Tämä täytyy myös resursoida poolitoimintaa vastaavalla tavalla, jolloin sijoitusratkaisu palvelisi nykyistä toimintamallia paremmin.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1 Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri:

Varautumissopimuksista on siirryttävä todellisiin tuotantoedellytyksiin. Materiaalisen varautumisen käytäntöjen nykyaikaistaminen tulee tehdä tältä osin vastaamaan nopeiden muutosten tarpeita. Huoltovarmuuden ei tule nojata ainoastaan olemassa oleviin varautumissopimuksiin, toiminnan tulee olla aktiivista mikä ylläpitää kehitystä osaamista ja kannattavaa tuotantoa. Tämä on mahdollista huomioimalla huoltovarmuus osatekijänä julkisissa hankinnoissa.

Sotilaallinen huoltovarmuus on yhä enenevässä määrin myös materiaalitekniistä osaamista, johon on näkemysmme mukaan sisällytettävä myös tekstiilipohjainen materiaalitekniikka osaaminen sekä

toiminnallisuuksien kehittäminen osaksi taisteluasuja ja muita kriittisiä sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta tärkeitä teksteillejä.

Tällä hetkellä Suomessa on poikkeuksellisen erinomaiset olosuhteet maailmanlaajuisestikin arvioituna saada koko tekstiilituotannon arvoketju rakennetuksi palvelemaan suomalaista ja eurooppalaista huoltovarmuutta oman rakentumassa olevan raaka-ainetuotannon vuoksi. Sekä koronapandemia ja Ukrainan sota osoittivat sen, että huoltovarmuuskriittisissä toiminnoissa raaka-aineiden ja jatkojalostettujen tekstiilituotteiden sekä niiden loppuvalmistuksen kapasiteetin saatavuus ovat erittäin haavoittuvassa asemassa.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.3 Elintarvikehuolto: Elintarvikehuollon osalta todetaan, että tarkoituksena on turvata mm. riittävä ravinnon saatavuus, laatu ja turvallisuus sekä alkutuotanto ja kotimaisten tuotantopanosten tuotanto sekä elintarviketeollisuuden jalostuskapasiteetti ja toimiva jakelujärjestelmä. Liitto katsoo, että näitä samoja periaatteita tulisi soveltaa myös huoltovarmuuskriittisen tekstiiliteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseen Suomessa.

4.6 Kriittisen teollisuuden osalta todetaan, että Suomen talous on riippuvainen menestyvästä vientiteollisuudesta. Suomalaisen teollisuuden toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn varmistaminen on huoltovarmuuden perusta. Liiton näkemyksen mukaan Suomen talouden vientipohjan laajentaminen on erityisen tärkeää. Vastuuministeriöiden on syytä panostaa myös kasvaviin toimialoihin, kuten tekstiili- ja muotialaan, ja varmistaa osaltaan, että Suomeen syntyy investointeihin kannustava toimintaympäristö, joka kannustaa investoimaan koko arvoketjuun. Koko arvoketjun toimivuus raaka-aineesta lopputuotteeksi on paras huoltovarmuuden perusta.

4.8 Sosiaali- ja terveydenhuollon tekstiilit ovat olennainen osa huoltovarmuutta. Liiton näkemyksen mukaan tekstiilituotteiden osalta on määriteltävä ne huoltovarmuuden kannalta kriittiset tuotteet ja niiden komponentit, jotka pitää pystyä valmistamaan kotimaassa tai että niitä on saatavilla riittävästi varastossa.

Puolustusvoimien, poliisin ja pelastuslaitoksen sekä sairaaloiden osalta tulisi varmistaa huoltovarmuus nimeämällä tuotteet tai niiden komponentit esimerkiksi sotatarvikkeiksi riittävän laajalla skaalalla, jolloin niiden toimittaminen synnyttäisi myös häiriöaikoja varten riittävän tuotantokapasiteetin. Jos tuotekomponentit on myös määritelty sotatarvikkeiksi, niin päätuotteen valmistus on mahdollista Suomessa.

Julkisen hankkijan tulisi suosia pitkäaikaisia sopimuksia, joissa sitoudutaan säännöllisiin ostoihin. Näin voidaan tukea yrityksen kykyä ylläpitää valmiutta vastata kriiseihin. Jatkuva tilaus kannustaa yritystä myös omatoimiselle varautumiselle. Tällöin Riskit huoltovarmuuden kannalta ovat ratkaisevasti pienemmät sekä kotimaan että Suomen lähialueen tuotannossa.

Perinteisen hintavertailun sijaan tuotteen hankintakustannuksessa tulisi huomioida hankinnan kokonaistaloudelliset vaikutukset ja laatu. Yhteiskunnallisessa tarkastelussa on otettava huomioon mm. työllisyysvaikutukset, ansiotuloverot sekä yritysten tuloverot. Sekä tuotteiden vastuullisuusnäkökohdat ympäristövaikutusten kannalta. Ei saisi olla niin, että sääntely edellyttää kotimaisia toimijoita sääntelyllä sellaisin vastuullisuus normeihin sisämarkkinoilla, jonka mukaisia tuotteita julkinen sektori ei pysty hankkimaan tai huomioi julkisissa hankinnoissa kriteerinä. Julkiset vastuulliset huoltovarmuushankinnat ovat osa vihreää ja digitaalista siirtymää EU:n sisämarkkinoilla.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Julkisten hankintojen arvo n. 47 miljardia euroa vuodessa. Kuntien ja kuntayhtymien osa tästä on kaksi kolmas osaa. Kyse on siis merkittävästä julkisten varojen käytöstä. Tätä tulisi huoltovarmuudessa hyödyntää, erityisesti huoltovarmuuskriittisten tuotteiden hankinnassa kriisien aikana, mutta ennen kaikkea myös näiden ulkopuolella. Pysyvä hyödyntäminen ja huomioiminen on omiaan tukemaan kansallisia tuotantoedellytyksiä, saatavuutta ja erityisesti osaamisen pysyvyyttä.

Kilpailutuksen yhdeksi kriteeriksi tulisi näkemyksemme mukaan ottaa huoltovarmuus.

Tämä edellyttää huoltovarmuuskriittisen tekstiilien ja materiaalien erillistä määrittelemistä.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Niinikoski Marja-Liisa
Suomen Tekstiili & Muoti ry

Schroderus Heidi
Suomen Tekstiili & Muoti ry